

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика, ДП „Икономика и управление“ (Индустрия) – Енергетика, Инфраструктура, Публични услуги.

Автор на дисертационния труд: МАРИЯ ГЕОРГИЕВА ТРИФОНОВА, Стопански факултет, СУ „Кл.Охридски“

Тема: РОЛЯТА НА ИНСТИТУЦИИТЕ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ВЕИ СЕКТОРА В ИЗБРАНИ ЕВРОПЕЙСКИ ДЪРЖАВИ

Рецензент: проф. д-р инж. Йорданка Стаменкова Ангелова, кат. „Икономика, индустриален инженеринг и мениджмънт“, Стопански факултет, Технически университет - София

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научноприложно отношение

Устойчивото енергийно развитие е основен приоритет на енергийната политика и е обвързано с постигането на различни дейности, които касаят намаляване на емисиите на парникови газове, увеличаване дела на ВЕИ в общия енергиен микс, подобряване на енергийната ефективност и мн.други. Наблюдаваме, че светът е изправен пред предизвикателствата от промените в климата, повлияни от нарастването на обема на емисиите от парникови газове.

В тази връзка смятам, че разработения в дисертационния труд проблем е актуален на икономическо, институционално и практическо ниво, тъй като се разглежда въпросът за влиянието на институциите върху различните етапи при формирането и развитието на дадена индустрия, която използва или въвежда технологични иновации. И тук много точно докторантът разглежда промишления сектор на възобновяемите енергийни източници. Анализирана е институционалната среда в условията на технологичен трансфер и се фокусира върху ВЕИ източниците като част от внедряване на технологии от ново поколение. В тази връзка може да се заключи, че **темата на дисертацията е сполучливо избрана. Тя има голяма практическа значимост.** Докторанта е обосновал добре тази значимост и актуалност.

2. Структура на дисертационния труд

Структурата на дисертационния труд се състои от 253 страници, от които 190 страници са основен текст, 6 стр. приложения и библиография. Оформени са 34 фигури и 18 таблици, които подкрепят изследването.

В структурно отношение дисертационния труд се състои от Увод; пет глави; Заключение; Библиография и Приложения. В първа глава дисертантът прави проучване в исторически план на вятърната и фотоволтаичната индустрия, като са засегнати и социотехническите характеристики на ВЕИ технологиите. Втора глава е насочена към ролята на институциите в процеса на развитие

на технологично базирани индустрии. В тази глава е направен обзор на предходни изследвания. Трета глава е с практическа насоченост, като в нея се прави подготовка за емпиричното изследване, а в четвърта глава се изследва българския ВЕИ сектор, като се представят и резултати от национално представително проучване за 2020 г. В последната пета глава е направено проучване на ВЕИ секторите в Германия и Гърция и същите са сравнени с българския ВЕИ сектор.

Мнението ми е, че в структурно отношение дисертационния труд съдържа всички необходими части, които са добре балансирани по обем и съдържание.

3. Степен на познаване състоянието на проблема и творческа интерпретация на литературния материал

За целите на изследването докторантът е използвал голям брой литературни източници на български и чужди учени и експерти. Отделно от това - нормативни документи, правилници, европейски директиви и др.

Използваната литература е цитирана в две библиографски справки – една към основния текст, изброяваща **237 източника на български и чуждестранни автори** и втора, която включва прегледаните **41 чуждестранни статии** в систематичния литературен анализ.

Настоящият дисертационен труд се фокусира върху промишлените сектори, прилагачи фотоволтаичната и ветроенергийната технологии за производство на електрическа енергия и оползотворяващи местните възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) в три европейски държави, като обръща специално внимание на конкретния национален институционален контекст.

Основната цел на дисертационния труд е да анализира институционалната среда в България и нейната динамика, при която възниква и се развива промишлен сектор в условия на технологичен преход. Емпиричната област на изследването е индустриалният сектор, който се формира при навлизането на ново поколение технологии за производство на възобновяема електроенергия в България.

За постигане целта на дисертационния труд, докторантът си поставя да изпълни **шест задачи степенувани по значимост и в логическа последователност**.

Това ми дава основание да преценя, че авторът познава литературата в областта на изследвания проблем. Според мен, използваният богат научен апарат и видната способност за конструктивен анализ, научни обобщения и аргументирани предложения, свидетелстват за **висока научна компетентност**.

4. Съответствие на избраната методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд

За да постигне крайната цел заложената в изследователската теза, дисертантът използва набор от методически инструментариум като:

- Метод на систематичен анализ на статии;

- Метод на критичния анализ на достъпната литература в областта на Новата институционална икономика;
- Метод на условната оценка, използван при емпиричното изследване;
- Подход за картографиране на прехода наречен „Топология на промяната“ и др.

Може да се обобщи, че са комбинирани различни междудисциплинарни методи, както индуктивни, така и дедуктивни. Преобладават качествените изследователски инструменти, но количествените методи също допринасят за реалността на изследването.

Методическият инструментариум е подходящо подбран за постигане на поставената цел и задачи в дисертационния труд.

5. Научно-приложни приноси на дисертационния труд

Дисертационният труд прилага различни концепции и научни методи с цел да представи **директно приложими изводи и препоръки** за внедряване на новите технологии и оползотворяване на неконвенционалните енергийни източници.

Характерът на приносите могат да се сведат до

Научно-приложни:

1. Въз основа на прегледаната литература в областта на социалната приемливост на енергийната инфраструктура е изработен план за изследване на обществените нагласи на българските граждани спрямо възобновяемите енергийни технологии;

2. Извършено е национално представително изследване на обществените нагласи и приемливостта на ВЕИ технологиите сред българските граждани;

3. Набрана първична информация и данни за българския ВЕИ сектор и обработена вторична такава за периода от 80-те години на 20 век до 2020 г. Установените институционални ефекти са разделени в три категории (регулативни, нормативни и познавателни). Определено е чрез кои икономически агенти и на кои функции на технологичната система те са оказали влияние.

Приложни приноси:

1. Осъществени са 19 експертни интервюта с активни участници в българския ВЕИ бранш, които посочват като най-значими за неговото формиране регулативните институционални промени, а усилията на институционалните предприемачи определят най-вече като съсредоточени върху изграждането и запазването на стабилността на формалните институции;

2. Предложен е модел на съразвитието на институции и ВЕИ технологии в технологичните системи на България, Гърция и Германия. Това допринася за очертаване на институционалните предизвикателства пред държавите, които приемат технологичните нововъведения от водещите в областта лидери.

Следователно, по мое мнение **приносите имат научно-приложен характер**. Те са от такова естество, че освен теоретичната им полезност могат да се използват и в практиката. Тяхната приложимост безспорно ще бъде полезна за по-ефикасното им прилагане в технологичните нововъведения от водещите в бранша лидери в България.

6. Преценка на публикациите по дисертационния труд

По темата на дисертацията са направени три публикации в научни издания в България и чужбина. Резултатите са представени в рамките на Годишник на Софийския университет „Св.Климент Охридски“, Конференция, посветена на младите учени през 2018 г. и една статия в немско издание. Всички те отговарят на минималните изисквания от 30 т. за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Видно е, че всички публикувани материали са представени в качествени научни издания. В тях са отразени **основните моменти** от дисертационния труд, следователно резултатите от разработката са станали **достояние на научната общност**.

7. Оценка на приложения Автореферат

Авторефератът съдържа основните резултати от дисертационния труд. Той е разработен в съответствие с необходимите изисквания. В съдържателно и структурно отношение съответства на дисертационния труд. Приносите могат да бъдат още по-добре и прецизно открити, тъй като те са съществени и основни за положения от докторанта огромен труд.

8. Мнение и въпроси по дисертационния труд

Внимателният прочит на дисертационния труд ми дава основание да изразя личното си мнение по него:

- Целта, задачите и тезата на дисертационния труд са добре формулирани;
- Изводите от теоретичното проучване са добре формулирани и съответстват на поставената цел и задачи;
- Предложените от авторът модели са добре обосновани и се откроява степента на новост в тях.

Бих задала следните **въпроси**:

Предвижда ли докторанта разработения дисертационен труд да получи по-широка публичност? Кои конкретно ВЕИ компании биха стартирали внедряването на иновативните технологии, като вземат под внимание предложенията от докторанта и с какви средства?

Заклучение

Дисертационният труд е научно изследване на значим и актуален научноприложен проблем. Докторанта разработва актуална икономическа тема, а резултатите от осъществените изследвания биха били полезни за работата и решенията на правителствата, бизнеса и гражданското общество както в България, така и в други европейски държави. Направените изводи са важни за изработването на бъдещи политики, които да подпомагат или поне да не

възпрепятстват съществуващия ВЕИ сектор да преминава в следващите етапи на устойчиво развитие и прогрес.

Мнението ми е, че дисертационният труд напълно отговаря на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане в Софийски университет „Св.Кл.Охридски“. Всичко това ми дава основание да препоръчам на почитаемите членове на Научното жури да **присъдят на докторанта МАРИЯ ГЕОРГИЕВА ТРИФОНОВА образователната и научна степен „Доктор“**.

11.08.2021 г.
Гр.София

Рецензент:
/проф.д-р инж. Й.Ангелова/